

Allmän SiS-rapport
2007:2

En kriterievalidering av brottsfrågorna i svenska ADAD-instrumentet

Christina Innala
David Shannon

ISSN 1404-2584

Statens
institutions
styrelse SiS

Förord

SiS började år 1997 göra ADAD-inskrivningsintervjuer med ungdomar som skrevs in på särskilda ungdomshem. En årsrapportering som innefattar beskrivning av ungdomarnas situation och problematik avseende olika livsområden påbörjades år 2000. En årlig sammanställning finns framtagen till och med år 2005. Därutöver finns en uppföljningsrapport avseende åren 2000–2002 utgiven och en rapport som sammanfattar förändringar i ungdomsgruppens sammansättning under åren 1997–2004.

Trots 10 års användning av den svenska versionen av ADAD-intervjun är den här rapporten den första valideringen av ett avsnitt i intervjun. Arbetet är genomfört i anslutning till ett forskningsprojekt med titeln *Uppföljning av ungdomar inskrivna på särskilda ungdomshem åren 1997–2001* av Jerzy Sarnecki vid kriminologiska institutionen på Stockholms universitet.

Denna validering av brottslighetsavsnittet i ADAD-intervjun är genomförd av David Shannon och Christina Innala vid ovan nämnda institution. Författarnas slutsats är att ADAD-instrumentet verkar fungera lika bra inom sin egen målpopulation (ungdomar inskrivna på särskilda ungdomshem) som andra instrument som varit föremål för valideringar har fungerat inom sina. Det kan dock finnas problem som har med underrapportering att göra. Det aktuella urvalet innehåller nämligen en liten grupp relativt högfrekventa lagöverträdare som uppsåtligen kan ha försökt att dölja omfattningen av sin kriminalitet vid ADAD-intervjun.

En validering av avsnittet om psykisk och somatisk hälsa hos flickor är under arbete. SiS finansierar tillsammans med IMS vid Socialstyrelsen en normering av hela ADAD-intervjun i förhållande till normalpopulationen. Det arbetet beräknas vara klart nästa vår. När dessa arbeten är avrapporterade kommer resultaten att samlas i en tryckt rapport i serien *SiS följer upp och utvecklar*. För att inte ”undanhålla” viktiga resultat görs de tillgängliga redan nu som Allmän SiS-rapport.

Stockholm i april 2007

Nils Åkesson
FoU-direktör

Sammanfattning

Denna rapport presenterar resultaten från en valideringsstudie, som jämför data som insamlats med det svenska ADAD-instrumentet om självrapporterad kriminalitet med data från Sveriges rikstäckande register över misstänkta personer. Studien använder sig av tre olika empiriska valideringsmetoder: en så kallad "known groups" validering, en "omvänd registerkontroll", som främst fokuserar på underrapportering, och en analys av vad som brukar kallas för "korrelationsvaliditet". Resultaten visar att ADAD-instrumentet framgångsrikt skiljer mellan grupper vars brottsbelastning förväntas vara olika, och att korrelationer mellan mått på registrerad och självrapporterad brottslighet är positiva och av en storleksordning som väl motsvarar den som redovisats i tidigare valideringsforskning. Även om det finns väsentliga skillnader mellan ADAD-populationen och de studiepopulationer som använts i tidigare valideringsstudier, är det ändå möjligt att säga att ADAD-instrumentet verkar fungera lika bra inom sin egen målpopulation, som andra instrument som varit föremål för valideringar har fungerat inom sina. Det enda område där studien visar på möjliga problem med de undersökta ADAD-data avser frågan om underrapportering. Här visar resultaten att det aktuella urvalet innehåller en liten grupp relativt högfrekventa lagöverträdare vilka uppsåtligen kan ha försökt dölja omfattningen av sin kriminalitet vid ADAD-intervjun.

Innehållsförteckning

Förord	1
Sammanfattning	2
1 Inledning	4
1.1 Bakgrund – Statens institutionsstyrelse och dokumentationssystemet ADAD	4
1.2 Syfte	4
1.3 Rapportens disposition	5
2 Självrapportdata om kriminalitet; historia och validitetsfrågan	6
2.1 Uppkomsten av självrapportmetoden för att mäta brottslighet	6
2.2 Validitet i självrapportdata	6
2.3 Att undersöka empirisk validitet i självrapportdata om kriminalitet	7
2.4 Val av kriteriedata	8
3 De valideringsmetoder som används i studien	10
3.1 ”Known groups”-validering	10
3.2 Korrelationsvaliditet	11
3.3 Omvänd registerkontroll – underrapportering	12
4 Urval och data	14
4.1 Urval	14
4.2 ADAD-brottsfrågor	14
4.3 Kriterieregisterdata (misstankeregistret)	15
5 Resultat	17
5.1 ”Known groups”-validitet	17
5.2 Korrelationsvaliditet	19
5.3 Omvänd registerkontroll – en analys av underrapportering	21
5.4 Kort om ”differentiell validitet”	23
6 Avslutande diskussion	27
Referenser	29
Appendix	32

1 Inledning

1.1 Bakgrund – Statens institutionsstyrelse och dokumentationssystemet ADAD

Statens institutionsstyrelse (SiS) bildades år 1993 när staten tog över ansvaret från kommunerna för bland annat tvångsvården av unga med svåra sociala problem (Riksdagens Revisorer 2003). År 2006 ansvarar SiS för 35 särskilda ungdomshem med omkring 700 platser totalt. Förutom att svara för planering, ledning, drift och tillsyn över de särskilda ungdomshemmen omfattar myndighetens uppdrag bland annat att följa upp vårdens resultat, att ansvara för personalutbildning och metodutveckling samt att bedriva forsknings- och utvecklingsarbete (SiS 2005).

År 1997 introducerades ett nytt dokumentationssystem, ADAD (Adolescent Drug Abuse Diagnosis), vid SiS institutioner för ungdomsvård. Dokumentationssystemet bygger på ett strukturerat frågeformulär som utvecklades i USA i slutet av 1980-talet (se vidare Friedman & Utada 1989). Frågeinstrumentet är utformat för att samla in information om ungdomarnas situation inom nio olika livsområden: psykisk hälsa, skola, arbete/sysselsättning, fritid och kamratkontakter, familjesituation, fysisk hälsa, drog- och alkoholbruk och kriminalitet (Söderholm Carpelan & Hermodsson 2004). ADAD-instrumentet har översatts till svenska och har anpassats till svenska förhållanden.

De data som samlas in med ADAD-instrumentet bidrar bland annat till fastställandet av ungdomars vårdbehov. Dokumentationssystemet har dessutom ytterligare två mål: att öka ungdomars känsla av delaktighet i vården och att utgöra ett underlag för att beskriva och följa upp de särskilda ungdomshemmens arbete (Söderholm Carpelan m. fl. 2000). ADAD-data sammanställs i en forskningsdatabas efter att samtycke inhämtats från ungdomarna (och/eller i samråd med deras vårdnadshavare).

I regel genomförs ADAD-inskrivningsintervjuer av specialutbildad personal på de särskilda ungdomshemmen inom en till två veckor efter ungdomarnas inskrivning på institution (Socialstyrelsen 2002). SiS befinner sig för närvarande i en process av att testa olika aspekter av validitet och tillförlitlighet i ADAD-instrumentet med hänsyn till svenska förhållanden. Den studie som presenteras i föreliggande rapport ingår som en del i detta arbete och utgör en validering av självrapporterade brottsdata, som samlats in med ADAD-frågeformuläret, mot externa data från Sveriges rikstäckande register över personer misstänkta för brott (misstankeregistret).

1.2 Syfte

Som nämnts presenterar denna rapport resultaten från en valideringsstudie som fokuserar på ADAD-frågor avseende självrapporterad brottslighet. Genom att jämföra de resultat som erhålls i valideringsstudien med de som presenterats i tidigare valideringsforskning avseende självrapportdata, är målet att fastställa om ADAD-instrumentet kan anses tillhandahålla ett rimligt mått på respondenternas kriminalitet.

Studien använder sig av tre olika empiriska valideringsmetoder: en så kallad ”known groups” validering, en ”omvänd registerkontroll”, som främst fokuserar på underrapportering, och en undersökning av vad som vanligtvis kallas för ”korrelationsvaliditet”. Alla tre metoder är välkända i valideringssammanhang avseende självrapportdata om kriminalitet (Coleman & Moynihan 1996:66), men de riktar uppmärksamheten på olika aspekter av ett

frågeinstruments förmåga att tillförlitligt fånga upp likheter respektive skillnader i respondenternas brottsmönster. De tre valideringsmetoderna beskrivs mer i detalj i avsnitt 3.

1.3 Rapportens disposition

Återstoden av rapporten börjar med att presentera en kort bakgrund till användningen av självrapportmetoden i kriminologisk forskning. Denna presentation åtföljs av en kort beskrivning av de olika typer av validitet som diskuteras i samband med självrapport-instrument, samt även av några faktorer som anses utgöra ett hot mot validiteten i självrapportdata. Därefter beskrivs de valideringsmetoder som används i föreliggande studie. I rapportens näst sista avsnitt redovisas resultaten från valideringsanalyserna och dessa jämförs med resultat från tidigare valideringsstudier. Sista delen av resultatredovisningen fokuserar på frågan om differentiell validitet, dvs. om validitet i ADAD-brottsdata kan skilja sig mellan olika grupper av respondenter. Rapporten avslutas med en sammanfattning och diskussion.

2 Självrapporldata om kriminalitet; historia och validitetsfrågan

2.1 Uppkomsten av självrapportmetoden för att mäta brottslighet

Självrapportmetoden samlar in data om kriminalitet med hjälp av strukturerade frågeinstrument som oftast administreras antingen i form av personliga intervjuer eller med självadministrerade frågeformulär. Metoden började användas inom kriminologisk forskning från och med mitten av 1900-talet (jfr Nye & Short 1957; Shannon 2006a), främst som en reaktion på insikten att brottsregisterdata omfattas av ett antal allvarliga problem när de används för forskningsändamål. Dessa beror å ena sidan på ett betydande mörkertal avseende både lagöverträdare och brott som aldrig kommer till polisens kännedom och å andra sidan på att officiella brottsdata innebär olika former av bias. Dessa beror i sin tur på en mängd faktorer som bland annat påverkar sannolikheten att olika typer av brott blir upptäckta, anmälda och uppklarade av polisen (t.ex. Christie m. fl. 1965; Coleman & Moynihan 1996; Thornberry & Krohn 2000). Tillsammans innebär dessa faktorer att brottsregister tenderar att tillhandahålla en ofullständig och emellanåt en mycket skev bild av de faktiska fördelningarna över brott och lagöverträdare.

I stället för att behöva förlita sig till officiella källor, innebär självrapportmetoden att man direkt kan fråga respondenterna om omfattningen av deras delaktighet i olika former av kriminalitet, vilket ger forskaren möjlighet att definiera såväl de specifika typer av (kriminellt) beteende som ska mätas som de personer vars beteende ska stå i fokus för forskningen (Shannon 2006a).

Sedan publiceringen av de första självrapportstudierna har mycket arbete ägnats åt att förbättra frågekonstruktion och att utveckla urvals- och datainsamlingstekniker (t.ex. Moffitt & Silva 1988; Babinski m. fl. 2001), och idag utgör självrapportstudierna ett väsentligt element i kriminologisk forskning. De har bland annat blivit centrala instrument vid forskning som fokuserar på unga människor och deras kriminalitet. Dessutom har självrapportmetoden under de senaste femtio åren kommit att utgöra standard för utveckling och testning av teorier om brottslighetens orsaker och har lett till viktiga upptäckter inom detta område (Coleman & Moynihan 1996; Junger-Tas & Marshall 1999).

2.2 Validitet i självrapportdata

Termen validitet används inom samhällsvetenskaplig forskning för att hänvisa till huruvida forskaren faktiskt mäter det som han/hon har för avsikt att mäta. Den metodologiska litteraturen skiljer ofta mellan ett antal olika typer av validitet, inklusive t.ex. innehållsvaliditet, vilken handlar om huruvida ett instrument täcker hela det område eller begrepp som skall mätas. Vad beträffar självrapportstudier om brott handlar innehållsvaliditet om huruvida de brottstyper, som man valt att inkludera i ett självrapportinstrument, är tillräckliga för att ge en adekvat bild av respondenternas kriminalitet – sett till hela skalan av kriminella handlingar. Begreppsvaliditet hänvisar istället till huruvida de kriminalitetsmått som erhållits med ett självrapportinstrument på ett förväntat sätt korrelerar med mätningar avseende andra begrepp eller fenomen. Kriminalitetsmått förväntas t.ex. att uppvisa ett samband med mått avseende skol- och familjeproblem och även kamratförhållanden (jfr Huizinga & Elliott 1986b; Thornberry & Krohn 2000).

Farrington (2003) hävdar dock att det är ett självrapportinstruments *empiriska* validitet som är det väsentliga. I det aktuella sammanhanget handlar empirisk validitet om huruvida de data

som inhämtats med ADAD-instrumentet ger ett tillförlitligt mått på de kriminella aktiviteter som respondenterna faktiskt ägnat sig åt.

De diskussioner som förts kring den empiriska validiteten i självrapportdata om brottslighet har fokuserat på ett antal olika problem. Bland de faktorer som anses hota den empiriska validiteten i dessa data finns minnesproblem, missförstånd (där respondenten inte förstår vilka beteenden som åsyftas), och en ovilja att ange delaktighet i beteenden som anses vara socialt icke-önskvärda, vilket kan resultera i uppsåtligt 'förtigande' (t.ex. Akers m. fl. 1983; Weis 1986; Johnson m. fl. 1998). Minnesproblem kan vidare brytas ned i vad som kallas 'teleskopeffekter' och glömska. Det förstnämnda innebär att respondenten inte kommer ihåg tidpunkten för olika kriminella handlingar och antingen kastar om dem från den period som täcks av självrapportstudien till en tidpunkt före början av denna period (vilket kan resultera i underrapportering) eller kastar om dem från en tidigare tidpunkt till studieperioden, vilket istället skulle resultera i överrapportering (t.ex. Sudman & Bradburn 1973; Kalton & Schuman 1982). Glömska förenas med underrapportering och dess effekter visar sig vara starkare ju längre tid som förflutit mellan den händelse som åsyftas i frågeformuläret och intervjutillfället – ett fenomen som på engelska ofta kallas "recall decay" (t.ex. Murphy & Cowan 1976; Johnson m. fl. 1998) – eller ju mindre framträdande eller minnesvärd den åsyftade händelsen anses vara för individen ifråga. Huruvida en viss kriminell handling skall anses vara minnesvärd är i sin tur förenat med både brottets grovhet och hur ofta en viss individ begår den sortens gärningar (t.ex. Weiss 1986; Simon 1999).

En ytterligare faktor som är förenad med risk för underrapportering är den ovan nämnda oviljan att rapportera delaktighet i socialt oönskade beteenden. Forskningen inom detta område pekar på att denna faktor kan utgöra ett särskilt problem i förhållande till vissa specifika brottstyper, såsom t.ex. sexualbrott (Elliott & Huizinga 1989). Mot bakgrund av att ADAD-respondenter intervjuas av personal på de institutioner där de kommer att vistas för vård och behandling, är det också möjligt att vissa ungdomar kan känna att deras intressen bäst kan gynnas genom att de vid inskrivningsintervjun tonar ned sin inblandning i brott snarare än överdriver sin kriminalitet.

2.3 Att undersöka empirisk validitet i självrapportdata om kriminalitet

Undersökningar av empirisk validitet fokuserar på "förhållandet mellan undersökningsmätningar och ett känt externt kriterium, som adekvat återger den kvantitet som mäts" (Huizinga & Elliott 1986b:308). De benämns därför ofta *kriterievalideringstudier*. För att återgå till validitet som en fråga om huruvida ett visst mätinstrument faktiskt mäter det som det avser att mäta, i det här fallet kriminell aktivitet, går en kriterievalidering till på så sätt att man jämför data insamlat med hjälp av självrapportinstrumentet med ett alternativt mått, också kallat kriteriemått, på respondenternas kriminalitet.

Detta skulle vara relativt oproblematiskt om det bara fanns en tillgänglig kriterieindikator som i sig var känd för att uppvisa ett korrekt mått på kriminalitet på individnivå. Dessvärre är brott till sin natur en dold aktivitet, och som Farrington har konstaterat (2003:13), "Till skillnad från drogbruk, till exempel, ... finns det inga fysiska spår av inbrott eller snatteri i hår, blod eller urin." De allra flesta kriminologer är numera överens om att det helt enkelt inte finns någon allmän, valid kriterieindikator för brottslighet på individnivå och "det bästa tillvägagångssättet är att jämföra olika bristfälliga mått på kriminalitet för att få fram liknande svar" (Thornberry & Krohn 2000:52).

Det finns ett antal möjliga alternativa mått på brott som, om än förenade med egna validitetsproblem, ändå ger möjlighet att jämföra skillnader i kriminalitetsmönster i ett självrapporturval med samma slags mönster i ett datamaterial baserat på en extern indikator. Dessa innefattar bland annat rapporter från lärare, föräldrar eller vänner, men de allra vanligaste mått som används bygger på officiella källor, såsom poliskontakter, väckta åtal eller lagföringar (t.ex. Hindelang m. fl. 1981; Convit m. fl. 1990; Babinski m. fl. 2001; Jolliffe m. fl. 2003). I föreliggande studie, vilken avser självrapportdata som samlades in för ett antal år sedan, utgör registerdata det enda tillgängliga externa måttet på respondenternas delaktighet i brott.

Givet att självrapportmetoden från början utvecklades som ett sätt att undvika många av de problem som är förenade med brottsdata från officiella källor, kan det te sig något paradoxalt att använda officiella brottsdata för att utföra empiriska valideringar av självrapportinstrument. Det är numera universellt accepterat att registrerad kriminalitet aldrig kan anses ge en exakt bild av de brott som faktiskt ha begåtts av en viss individ. Officiella brottsdata anses ändå ge goda möjligheter att undersöka sannolikheten att ett självrapportinstrument på ett rimligt sätt kan skilja mellan individer och grupper av individer som skiljer sig från varandra med hänsyn till exempelvis brottsfrekvens och -mönster.

Det centrala antagande som görs vid valideringsförsök är att även om de brott som faktiskt begås inte på långa vägar leder till att en individ blir registrerad som misstänkt eller lagförd, och även om några individer kan bli misstänkta och till och med dömda för brott som de inte har begått, finns det ändå ett probabilistiskt samband mellan en individs faktiska brottsfrekvens inom en viss brottskategori och sannolikheten att registreras för sådan brottslighet. I förlängningen innebär detta att den grupp som registrerats för brott kan antas innefatta en större andel av högfrekventa lagöverträdare än den grupp som inte förekommer i officiella brottsregister. Likaså kan den grupp som registrerats i samband med många kriminella handlingar antas innehålla relativt få lågfrekventa lagöverträdare, och en stor andel av de mest brottsliga ungdomarna i en given population; detta trots att många andra högfrekventa lagöverträdare kan ha registrerats mindre ofta, och vissa inte alls.

Givet dessa antaganden blir det möjligt att, som inom vilket annat samhällsvetenskapligt område som helst, specificera förväntningar beträffande förhållandet mellan å ena sidan officiella registerdata och å andra sidan ett självrapportmaterial med godtagbar validitet. Olika metoder används för att undersöka förhållandet mellan kriteriedata och självrapportmaterialet, och valideringsprocessen fortskrider på samma sätt som alla andra hypotesprövande undersökningar. Samtidigt omfattas de slutsatser som kan dras av samma slags begränsningar som resultaten från andra hypotesprövande studier. Det mest väsentliga av dessa är kanske att det aldrig blir möjligt att "bevisa" att de data som tagits fram med hjälp av ett självrapportinstrument har *hög validitet*. Istället "ackumuleras" belägg för validiteten i självrapportmaterialet genom att man, vid upprepade försök, inte lyckas producera resultat som tyder på att materialet har *låg validitet*.

2.4 Val av kriteriedata

Givet att vi valt officiella data som externt kriterium, är valet av vilket dataregister som ska användas också en viktig fråga. Såsom tidigare konstaterats förs olika typer av bias in i brottsregisterdata i samband med bland annat polisens och rättssystemets upptäckts-, utrednings- och lagföringsprocesser. De högre krav för bevisning som krävs för en lagföring inom rättssystemet, i jämförelse med en skälig misstanke om brott, innebär att lagföringar kan uppfattas utgöra bättre bevis för att ett specifikt brott faktiskt begåtts av en specifik lagöverträdare. Kriminologer har dock konstaterat, i enlighet med det som på engelska blivit känt

som "Sellin's dictum" (Sellin 1951), att ju senare i rättsprocessen man väljer att samla in brottsdata, desto högre är sannolikheten att dessa data kommer att ge en snedvriden bild av det aktuella brottsproblemet. Blumstein m. fl. (1986:103) har hävdad att för vissa misstänkta har en utebliven lagföring ofta mindre att göra med huruvida en individ gjort sig skyldig till brottet eller inte, än med processuella faktorer såsom om vittnen är villiga att samarbeta eller beslut om att hantera fallet utanför straffrättsystemet, till exempel i samråd med socialtjänsten. Forskarna argumenterar vidare att eventuella datafel, som beror på felaktiga misstankar mot faktiskt oskyldiga, tycks vara färre än de datafel man skulle få på grund av felaktiga frianden om man exempelvis skulle välja att studera lagförda istället för misstänkta personer (ibid., jfr Maltz, 1984).

Valideringsmaterialet i föreliggande studie bygger på utdrag från Sveriges rikstäckande register över misstänkta personer (*misstankeregistret*). Dessa data har således samlats in vid en punkt i rättskedjan som föregår ett definitivt fastställande av den misstänktes skuld eller oskuld i enlighet med rådande juridiska principer. Även om det inte går att utesluta att några av dem som står registrerade som misstänkta för brott faktiskt kan vara oskyldiga, har studiematerialet ändå samlats in vid ett skede i rättskedjan efter att polisutredningen har slutförts. Materialet avser följaktligen enbart de individer som kvarstod som misstänkta när polisen väl hade samlat in tillräckligt med information för förundersökningsledaren att avgöra om en brottsmisstanke skulle avskrivas eller inte.

3 De valideringsmetoder som används i studien

Detta avsnitt presenterar en mer detaljerad beskrivning av de tre valideringsmetoder som används i studien. Vidare presenteras en kort sammanfattning av forskningsresultat som tidigare erhållits med dessa metoder, samt även en diskussion av ett antal centrala metodologiska problem som är förenade med att använda metoderna i valideringsstudier av självrapportdata.

3.1 "Known groups"-validering

Metoden "known groups" (ungefär: "kända grupper") innebär att man först använder ett externt kriterium för att identifiera grupper vars brottslighet förväntas skilja sig från varandra. Den självrapporterade brottsligheten hos dessa grupper jämförs sedan för att undersöka om självrapportinstrumentet lyckats identifiera signifikanta skillnader i brottslighet mellan grupperna i förväntad riktning. Som regel baseras sådana analyser på en generell brottskala och fokuserar på huruvida den grupp som förväntas vara mer kriminell faktiskt uppger en högre genomsnittlig brottsnivå vid självrapportintervjun.

Tidigare forskning som använt sig av denna metod har definierat de "known groups" som ska jämföras på ett antal olika sätt. För att ta några exempel har sådana jämförelser gjorts på basis av misstänkta kontra icke-misstänkta ungdomar (t.ex. Hardt & Peterson-Hardt 1977), ungdomar som hamnat inför domstol kontra ungdomar som inte hamnat inför domstol (t.ex. Hindelang m. fl. 1981), dömda kontra icke-dömda ungdomar (t.ex. Farrington, 1973) och institutionsplacerade kontra icke-institutionsplacerade ungdomar (t.ex. Kulik m. fl. 1968).

Det största problemet förenat med användningen av "known groups"-metoden handlar om huruvida de kriterier som används för att definiera grupperna kan anses ge en tillförlitlig indikation på att den ena gruppen sannolikt är mer brottslig än den andra. I föreliggande studie används två olika indikatorer för att specificera de grupper vars självrapporterade brottslighet skall jämföras. Den första är en variant på dikotomin "registrerad lagöverträdare – ej-registrerad lagöverträdare" och baseras på om en individ har registrerats av polisen som misstänkt för brott under den tolv månadersperiod som föregår ADAD-intervjun eller inte (ett kriterium liknande det som använts av bland andra Hardt & Peterson-Hardt 1977). Den andra utgår från de placeringsorsaker som registreras i ADAD-databasen i samband med att ungdomar skrivs in på särskilda ungdomshem. Dessa innefattar t. ex. missbruk, kriminalitet och "annat socialt nedbrytande beteende". I föreliggande fall baseras dikotomiseringen på om ungdomar har "kriminalitet" registrerad bland sina placeringsorsaker eller inte.

De felkällor som kan vara förknippade med indikatorerna för dessa två dikotomier är sannolikt likartade i stora delar. En ungdoms närvaro eller frånvaro i de grupper som förväntas vara mer brottsliga (dvs. de som registrerats för brott eller som har kriminalitet bland sina placeringsorsaker) är beroende av de mekanismer och utredningsmetoder som påverkar å ena sidan polisens och å andra sidan socialtjänstens uppfattningar om en individs brottslighet. Det finns dock tecken som tyder på att dessa två processer är förenade med något olika felkällor. Intressant nog, medan det finns en signifikant korrelation mellan dessa två dikotomier (vilket är förväntat med tanke på att polisen utgör en viktig informationskälla för socialtjänsten om brottsbelastade ungdomar), skiljer sig sammansättningen av den grupp av ungdomar som förväntas ha en högre brottsbelastning ganska påtagligt åt i de två dikotomierna. Av de totalt 1041 ungdomar som antingen har registrerats för ett brott eller som har kriminalitet bland sina placeringsorsaker, ingår endast 643 (62%) i den grupp som förväntas vara mer brottsbelastad enligt de båda indikatorerna. Om därmed resultaten från analyserna

går i förväntad riktning för båda de använda dikotomierna kan ett sådant resultat anses ge en bättre grund för slutsatser än om bara en av indikatorerna hade använts.

Med utgångspunkt i en genomgång av studier som använt ”known groups” som valideringsmetod, fann Huizinga och Elliott (1986b: 312) att samtliga studier som använt sig av polisregisterdata hade funnit skillnader i självrapporterad brottsbelastning mellan jämförelsegrupperna i förväntad riktning. ”Known groups”-metoden beskrivs emellertid i litteraturen som ett relativt minimalt test av ett självrapportinstrumentets förmåga att mäta skillnader i kriminalitet på *grupp*nivå. Och som Thornberry & Krohn (2000:52) understryker, ”Även om jämförelser mellan known groups är till hjälp ... är den centrala frågan inte om grupper skiljer sig åt, utan om individer har liknande värden på självrapportmått respektive på alternativa mått på kriminellt beteende.” Följaktligen anses identifiering av skillnader mellan ”known groups” inte i sig medföra övertygande bevis för validitet i de data som samlats in med ett visst självrapportinstrument.

3.2 Korrelationsvaliditet

Korrelationsmetoden anses innebära ett något bättre test av validitet i självrapportdata (t.ex. Huizinga & Elliott 1986b:313). Korrelationstester undersöker styrkan i statistiska samband mellan självrapportdata och ett externt kriteriemått. Detta innebär att istället för att enbart undersöka huruvida de som registrerats för *något* brott rapporterar flera brott än de som inte förekommer i officiella brottsregister, undersöker korrelationsvaliditet huruvida de som registrerats för flera brott också rapporterar ett *större antal* brott än de som registrerats för färre. Förekomsten av en signifikant, positiv korrelation mellan mått på registrerad och självrapporterad brottslighet anses utgöra belägg för validiteten i de undersökta självrapportdata (ibid.).

Korrelationer kan undersökas både mellan generella brottsskalor, som mäter alla typer av brottslighet, och mellan mått på specifika brottstyper, såsom våldsbrott, bilbrott osv.

Nettler (1974) har påpekat att det är svårt att veta hur stark en korrelation skulle behöva vara för att anses ’validera’ självrapporterade uppgifter. Detta problem är emellertid naturligtvis inte unikt för valideringsstudier, och som redan har konstaterats innebär logiken i vetenskaplig hypotesprövning att en hypotes aldrig kan *bekräftas* genom empirisk testning utan bara *förkastas*. Med en sådan utgångspunkt är det främsta målet att undersöka om korrelationerna mellan självrapport- och kriteriedata går i förväntad riktning och om de är tillräckligt starka för att förkasta en nollhypotes om ’ingen korrelation’. Vi vet att kriteriemåttet (dvs. registrerad kriminalitet) sannolikt påverkas av relativt allvarliga mätfel, och att förekomsten av vissa mätfel i självrapportdata är mer eller mindre ofrånkomliga. De olika felkällorna i de två datamaterialen kan dessutom inte anses vara helt slumpmässiga. De kan emellertid anses vara tillräckligt osystematiska för att anta att de kommer att försvaga snarare än öka styrkan i korrelationerna mellan registrerad och självrapporterad kriminalitet. Följaktligen förväntas styrkan i sambanden mellan de två datakällorna inte vara särskilt hög (jfr Huizinga & Elliott 1986b).

Valideringsanalyser som undersöker korrelationer mellan register- och självrapportdata på *brottstypnivån* står inför vissa problem som undviks om analysen begränsas till generella brottsskalor. Detta beror på att den definition som åläggs en händelse av polisen i brottsregistret inte nödvändigtvis stämmer överens med lagöverträdarens uppfattning om, och definition av, samma händelse.

Forskningslitteraturen presenterar ett antal exempel på de typer av problem som kan uppkomma i detta sammanhang. Huizinga & Elliot (1986a) exemplifierar problematiken genom att beskriva en händelse som upplevs av respondenten som ett gängslagsmål men som i ett polisregister mycket väl kan ha registrerats som störande av allmän ordning. På ett liknande sätt kan det som polisen registrerat som ett gaturån ha uppfattats av respondenten som fickstöld. Självfallet kommer sådana skillnader i uppfattningar/definitioner av samma handling att påverka styrkan i korrelationerna mellan självrapporterad och registrerad kriminalitet. Man kan vidare exemplifiera dessa problem utifrån resultaten från en amerikansk valideringsstudie av Huizinga och Elliott (1983). Forskarna undersökte bland annat om det fanns skillnader i överensstämmelse mellan självrapporterade anhänganden och antal registrerade anhänganden beroende på om man använde brottstypskategoriseringar baserade på breda respektive snäva definitioner (ibid.).

Av ovan nämnda studie kunde det konstateras att antalet 'hemlighållna eller bortglömda' anhänganden påverkades betydligt beroende på om den breda eller den snäva brottsklassificeringen användes, samt att underrapportering av registrerade anhänganden var betydligt lägre vid användning av den bredare klassificeringen av brottstyper. Ett sätt att minska effekten av de problem som kan orsakas av skillnader i hur brott uppfattas/klassificeras av respondenterna respektive polisen är följaktligen att basera jämförelser på relativt breda kategorier av brottstyper. Detta tillvägagångssätt har därför använts i föreliggande studie.

Tidigare studier som fokuserat på korrelationer mellan självrapport- och registerdata har redovisat olika stora korrelationer beroende på de mått och skalor som använts. I vissa fall har man inte funnit någon korrelation alls och som bäst "måttliga" korrelationer, vanligtvis i storleksordningen .30 – .60 (jfr Huizinga & Elliott 1986b). I den mest citerade studien på detta område, dvs. Seattle-studien av Hindelang m. fl. (1981), redovisas exempelvis gammakoefficienter för korrelationerna mellan självrapporterad och registrerad kriminalitet i storleksordningen .34 – .56.

3.3 Omvänd registerkontroll – underrapportering

Även om korrelationstester anses ge en bättre indikation än "known groups"-analyser av validiteten i data insamlade med ett självrapportinstrument, har Farrington (2003:14) hävdade att det centrala måttet vid valideringar av självrapportdata inte är korrelationen mellan kriterie- och självrapportmått på brott, eftersom sådana korrelationer ofrånkomligen påverkas av att många självrapporterade brott aldrig blir registrerade. Viktigast är snarare sannolikheten för att ett specifikt registrerat brott faktiskt rapporteras av respondenten vid självrapportintervjun. Följaktligen används den omvända registerkontrollen i valideringsstudier för att undersöka huruvida ett självrapportinstrument lyckats fånga upp de brott som respondenterna är "kända" för att ha begått enligt officiella brottsregister.

Eftersom långt ifrån alla brott som begås blir såväl registrerade som uppklarade av polisen, förväntas respondenterna rapportera samma antal, eller ett större antal brott, än det som registrerats av polisen. Om respondenterna inte rapporterar brott för vilka de registrerats, tas det som en indikation på bristande validitet i de data som samlats in med självrapportinstrumentet.

Tidigare studier som använt sig av omvänd registerkontroll har vanligtvis konstaterat icke obetydliga nivåer av underrapportering, vilka i sin tur förmodas bero på antingen

'hemlighållande' eller 'glömska'. Junger (1989) sammanfattar tidigare valideringsstudier genom att konstatera att mellan tio och tjugo procent av respondenter tenderar att inte rapportera kriminella aktiviteter, och hon hävdar att detta kan anses vara en acceptabel nivå av underrapportering. I den tidigare nämnda Seattle-studien av Hindelang m fl. (1981), fann forskarna att 80% av de vita män, som hade registrerats av polisen för grova brott, erkände åtminstone ett liknande brott i självrappportstudien, men att motsvarande andel bara var 50% bland svarta män, 50% bland vita kvinnor och 59% bland svarta kvinnor. Motsvarande andelar för lindrigare brott var 95% respektive 82% bland vita och svarta män, och 87% respektive 79% bland vita och svarta kvinnor. Således var underrapportering i Seattle-studien vanligare i samband med grova än lindrigare brott, ett resultat som också har erhållits i flera andra studier (jfr Junger Tas & Marshall 1999).

4 Urval och data

4.1 Urval

Studiens urval består av ungdomar som genomgått en inskrivningsintervju i samband med intagning på särskilda ungdomshem åren 1997–2001, och som gett samtycke till att ingå i Statens institutionsstyrelsens forskningsdatabas. Ungdomar som var under sexton år vid tidpunkten för inskrivning uteslöts eftersom dessa skulle ha varit icke-straffmyndiga under åtminstone en del av året före inskrivningen, vilket är observationsperioden i den aktuella studien. Detta i sin tur påverkar sannolikheten att bli registrerad i polisregistret i samband med brott.¹ Studien omfattar totalt 1377 individer, av vilka tre fjärdedelar är pojkar och sju av tio är 16–17 år.

4.2 ADAD-brottsfrågor

Studien fokuserar på svaren på ADAD-frågor om kriminella handlingar begångna under året före inskrivningsintervjun. Totalt frågas om sjutton olika brottstyper (originalfrågorna anges i bilagan). Det är kanske värt att ta upp ett antal generella bekymmer med själva frågeformuleringarna innan vi går vidare till att beskriva hur ADAD-materialet förbereddes för valideringsanalyserna.

I några fall verkar det finnas en viss risk för problem på grund av överlappning mellan frågorna i ADAD-instrumentet. För att ta ett exempel avser snatterifrågan stölder av gods till ett värde under 800 kronor. ADAD-frågan om inbrott/stöld specificerar dock varken stölder av ett värde av minst 800 kronor eller stölder som respondenten inte redan rapporterat; den frågar helt enkelt om den tillfrågade ”olovligen brutit sig in i en bostad/annan byggnad eller stulit något som inte var hans/hennes”. Det finns också risk för överlappningsproblem i samband med frågorna om ”hot och våld mot tjänsteman” och ”misshandel”. Frågan om våld mot tjänsteman åtföljs visserligen omedelbart av frågan om misshandel, och det är möjligt att den tillfrågade inser att han/hon inte förväntas att åter uppge händelser som redan rapporterats. Det finns emellertid ingenting i ADAD-formuläret som tyder på att detta klargörs för respondenterna.

Andra generella problem med brottsfrågorna i ADAD är å ena sidan att de brottskategorier som avses i många fall är mycket breda (detta problem är kanske störst vid frågorna om stöld och misshandel), och å andra sidan att de beskrivningar som används för att exemplifiera vissa brottstyper är rätt vaga, och i vissa fall till och med felaktigt formulerade med tanke på om de beteenden som beskrivs egentligen innebär kriminella handlingar.² Det senare problemet kan helt enkelt bero på att ADAD har översatts till svenska från det amerikanska originalet utan att man tagit tillräcklig hänsyn till huruvida de svenska formuleringarna faktiskt motsvarar brottslagstiftningen. Vad beträffar bredden i de brottskategorier som ingår i instrumentet, omfattar exempelvis frågan om misshandel, vilken helt enkelt frågar om respondenten ”slagit eller skadat någon”, många olika typer av handlingar, innefattande allt ifrån gruff på skolgården, eller att ge ett syskon en örfil, till ett knivslagsmål utanför en

¹ Andra grupper som uteslöts från urvalet var de vars ADAD-intervjuer hade genomförts mer än två månader efter att de blivit intagna på ett särskilt ungdomshem, och individer vars personnummer inte kunde hittas i SiS klientadministrativa databas KIA (vilket kan förmodas bero på felskrivningar i ADAD-databasen, och inget utav dessa personnummer återfanns i misstankeregistret.)

² Det kanske mest iögonfallande exemplet i de här avseendet är ADAD-formulärets fråga om ”förargelseväckande beteende”. ADAD-beskrivningen av de handlingar som ingår i den här brottskategorin innefattar termen ”t.ex. uppfört dig illa,...”, vilket omfattar en mycket stor mängd aktiviteter, som unga människor kan tänkas ägna sig åt, av vilka många inte är brottsliga enligt strafflagstiftningen.

nattklubb eller ett mordförsök med ett skjutvapen. Två individer som uppger lika många brott i den här kategorin kan således ha uppvisat väldigt olika mönster för våldsamt beteende under året före intervjun.

För den aktuella valideringsstudien, och i linje med rekommendationer från tidigare valideringsforskning (t.ex. Weiss, 1986; Maxfield m. fl. 2000), slogs de sjutton brottskategorierna samman till ett mindre antal bredare brottskategorier: skadegörelse (inklusive graffiti/klotter), inbrott/stöld/snatteri, våldsbrott (rån, misshandel, våld mot tjänsteman, mord/dråp) och bilrelaterade brott (bilstölder och allvarliga trafikbrott). De brottsfrågor som inte kunde innefattas av dessa fyra kategorier slogs samman till kategorin ”övriga brott”. Brotts typerna inom den övriga brottskategorin är dock så olika till sin karaktär (ordningsbrott, mordbrand, försäljning/ smuggling av narkotika, vapeninnehav och häleri), att det är tveksamt om det är meningsfullt att göra en jämförelse på basis av denna kategori, varför resultaten från dessa jämförelser inte redovisas nedan.³ Vad beträffar ADAD-frågan om huruvida respondenten begått en våldtäkt under året före intervjun, hade bara fem personer svarat jakande. Samtidigt är det inte klart om ADAD-formulärets definition av våldtäkt (”med våld tvingat någon till att ha sexuellt umgänge med dig”) faktiskt täcker lagens definition av våldtäkt i Sverige (vilken inte specifikt kräver att man använder våld) och denna fråga uteslöts därför helt ur analysen.

4.3 Kriterieregisterdata (misstankeregistret)

I misstankeregistret klassificeras en gärning dels genom att avgöra vilken brottskod gärningen skall redovisas under vid misstanke om brott, dels redovisas ytterligare en brottskod (vilken kan skilja sig från den första) vid upplämnings-/nedläggningsbeslut då brottets karaktär fastställts mer säkert och ett beslut har fattats om hur man går vidare (t.ex. till åtal eller på annat sätt). Det är i det senare skedet som en händelse exempelvis kan kodas som ’gärningen ej brott’ ifall utredningen inte kunnat styrka att ett brott har begåtts, eller om det inte anses styrkt att den individ som är registrerad som misstänkt faktiskt har begått brottet i fråga. Denna studie använder sig av den brottskod som registrerats i slutet av polisutredningen.

Vid registrering av brottskod skiljer man i allmänhet inte på försöksbrott, förberedelse till brott och fullbordat brott. Ett fåtal brottstyper (t.ex. dråp, bostadsinbrott och bilstöld) har dock specifika koder för försök eller förberedelse till brott respektive fullbordade brott. För valideringsändamålet har gärningar som registrerats som försöksbrott uteslutits från materialet. I övrigt inkluderades samtliga brott där misstankeregistret visar att ett beslut har tagits att föra ärendet vidare (t.ex. till åtal, eller där åklagaren fattat ett beslut om åtalsunderlåtelse eller strafföreläggande) och där den misstänkte därmed kvarstår som skäligen misstänkt för brottet vid avslutad förundersökning.

Det antal brott för vilka en individ registreras i samband med en viss händelse beror på reglerna för antalsräkning av brott. Dessa finns beskrivna i ett dokument som lämnas till poliser som arbetar med registrering av brottsanmälningar. Det kan hända att en och samma händelse resulterar i att mer än ett brott av samma slag registreras. För att ta ett exempel, kan en individ som hamnar i en konflikt med fem dörrvakter på en bar eller restaurang bli registrerad för fem fall av våld mot tjänsteman, det vill säga ett brott för varje dörrvakt som misshandlats. Detta kan självfallet påverka jämförelser mellan registrerade och självrapporte-

³ Resultaten av de jämförelser som utgick från kategorin ”övriga brott” gick i förväntad riktning, men något mindre gamma-koefficienter uppmättes i korrelationsanalysen än vad som var fallet med var och en av de fyra mer enhetliga brottskategorierna.

rade brott. I föreliggande studie har bara ett brott räknats för varje brottskod och brottstillfälle, oavsett hur många brott som faktiskt registrerats i misstankeregistret.

Eftersom valideringen avser en bestämd tidsperiod (dvs. året före inskrivningsintervjun), är tidpunkterna för brotten också viktiga. Vissa brott anges dock i misstankeregistret att ha pågått under en längre tidsperiod. För att åter belysa med ett exempel kan brottstidpunkten för en bilstöld, som inträffade medan dess ägare var utomlands på semester, registreras som ett intervall mellan två datum (tidpunkten för när ägaren minns att han/hon sist såg bilen, och tidpunkten för när han/hon upptäckte att den var borta). I föreliggande studie ingår samtliga brott som registrerats ha skett under en period som *helt eller delvis* infaller inom året före datumet för inskrivningsintervjun. Brott för vilka inget brottsdatum har registrerats har uteslutits från studien.

5 Resultat

Resultatredovisningen fokuserar på ”known groups”, korrelationsvaliditet och omvänd registerkontroll i tur och ordning. Varje del av redovisningen ställer resultaten i relation till de som presenterats i tidigare valideringsstudier. Avsnittet börjar emellertid med en beskrivning av ett antal bakgrundsvariabler avseende ADAD-urvalet, samt av andelen i urvalet som registrerats i misstankeregistret under tolv månadersperioden före ADAD-inskrivningsintervjun (tabell 1).

Tabell 1. Bakgrundskaraktäristika i ADAD-urvalet och andelen som registrerats för brott under året före inskrivningsintervjun (N=1377)

Variabel	Kategori	Andel i urvalet (%)
Kön	Pojke	74
	Flicka	26
Ålder	16–17	71
	18–20	29
Svensk/annan bakgrund*	Svensk bakgrund	56
	Annand europeisk bakgrund	22
	Utomeuropeisk bakgrund	22
Kriminalitet bland placeringsorsaker	Ja	58
	Nej	42
Registrerad för brott (året före inskrivningsintervjun)	Registrerad lagöverträdare	64
	Ej registrerad som lagöverträdare	36

*För en beskrivning av hur bakgrundsvariabeln specificerades, se avsnittet om ”differentiell validitet” (avsnitt 5.4).

5.1 ”Known groups”-validitet

Som tidigare nämnts, är analysen av ”known groups” baserad på två kriterievariabler, vilka definierar de grupper som skall jämföras. Den första av dessa kriterievariabler delar upp urvalet i ’officiella lagöverträdare’ (dvs. de som registrerats i samband med minst ett brott i misstankeregistret under året före inskrivningsintervjun) och ’ej officiella lagöverträdare’ (de som inte återfinns i misstankeregistret). Den andra variabeln baseras på de ’placeringsorsaker’ som finns registrerade i ADAD-databasen, och gör en uppdelning av urvalet i dem som helt eller delvis placerats på grund av kriminalitet, och dem som placerats uteslutande på grund av andra orsaker än kriminalitet.

Tre brottsvariabler baserade på ADAD-svaren används i jämförelsen. De första två utgörs av vad som i den engelskspråkiga litteraturen brukar kallas för ”variety scores”. Dessa konstrueras genom att summera ett antal dikotoma variabler som antar värdet ett (1) om en individ har rapporterat minst ett brott inom en viss brottskategori under studieperioden. Index av detta slag används ofta vid undersökningar om kriminalitet eftersom de inte drabbas av

samma extrema skevhet som oftast är förenad med index som baseras på brottsfrekvenser (se Osgood m. fl. 2002 och Bendixen m. fl. 2003 för en diskussion). Det första av dessa två så kallade ”variety scores”-index summerar över 14 dikotoma variabler avseende samtliga brottstyper som ingår i ADAD-instrumentet⁴ med undantag för våldtäktsbrott. Den andra summerar över de fyra sammanslagna brottskategorier (skadegörelse, stöld, bilbrott och våldsbrott), som används i resten av valideringen. Den tredje brottsvariabeln består av ett frekvensmått som också baseras på de fyra sammanslagna brottskategorierna. Frekvensmättet anger det antal gånger som ungdomarna uppger sig ha begått brott av dessa typer under året före inskrivningsintervjun. Tabell 2 redovisar gruppmedelvärden och standardavvikelser för de tre brottsvariablerna inom var och en av de olika jämförelsegrupperna, först för urvalet som helhet och därefter uppdelat efter kön. Statistisk signifikans presenteras i form av z-värden, beräknade med det icke-parametriska Mann-Whitney U-testet (vilket används på grund av icke-normalfördelning av brottsvariablerna).

⁴ Kategorierna graffiti och skadegörelse slogs först samman till en enda brottskategori, liksom snatteri och ’övriga stölder’, innan ungdomarnas värden beräknades för detta index.

Tabell 2. Jämförelser av ”known groups” (av registrerade lagöverträdare/ej registrerade lagöverträdare, och av ungdomar med/utan brott bland sina placeringsorsaker) på olika brottsindex (N=1377; 1014 pojkar, 363 flickor)

”Known groups” baserade på:											
Registrerad lagöverträdare						Brott som placeringsorsak					
Ja						Nej					
Ja						Nej					
14-brottskategoriers ”variety score” index											
	M	SD	M	SD	z		M	SD	M	SD	z
Alla	5,0	3,2	3,1	3,0	-10,6**		4,9	3,2	3,5	3,1	-7,9**
Pojkar	5,2	3,2	3,7	3,1	-6,3**		5,0	3,2	4,4	3,2	-2,5*
Flickor	3,4	2,6	2,6	2,8	-3,5**		3,8	2,7	2,4	2,7	-4,8**
4-brottskategoriers ”variety score” index											
	M	SD	M	SD	z		M	SD	M	SD	z
Alla	2,4	1,2	1,5	1,3	-10,9**		2,3	1,3	1,7	1,4	-8,2**
Pojkar	2,4	1,2	1,7	1,3	-7,1**		2,3	1,2	2,0	1,3	-3,5**
Flickor	1,9	1,2	1,3	1,3	-3,7**		2,0	1,2	1,3	1,3	-4,6**
4-brottskategoriers frekvensindex											
	M	SD	M	SD	z		M	SD	M	SD	z
Alla	42,6	66,7	26,5	48,1	-8,4**		41,2	65,4	30,5	54,1	-6,2**
Pojkar	44,7	68,8	30,0	50,6	-5,5**		41,9	67,1	39,7	60,9	-1,4is
Flickor	26,4	44,9	23,1	45,6	-2,6*		35,9	51,2	19,6	42,2	-4,9**

*p<,05; **p<,01; is – icke-signifikant (tvåsidigt test).

Tabellen visar att det finns signifikanta skillnader mellan grupper definierade enligt de båda använda kriterierna (registrerad lagöverträdare/ej registrerad lagöverträdare och om brottslighet har angetts som orsak till placering eller inte) när vardera av ”variety scores”-indexen används som testvariabel. Detta gäller både för urvalet i sin helhet och för pojkar respektive flickor. Resultaten är lite mindre entydiga i förhållande till det index som är baserat på brottsfrekvenser. Här uppträder signifikanta skillnader mellan grupper definierade enligt båda kriteriemåtten när urvalet undersöks utan uppdelning efter kön. Vid en sådan uppdelning lyckas emellertid inte frekvensindexet att skilja mellan grupper som definierats på basis av *placeringsorsak* bland pojkarna.

5.2 Korrelationsvaliditet

Såsom konstaterats ovan betraktas ofta validering med ”known groups”-metoden som ett tämligen minimalt test av validiteten i ett självrapportinstrument. Det faktum att man finner signifikanta skillnader i brott mellan grupper som förväntas skilja sig åt i det här avseendet, säger inte mycket om huruvida ett självrapportinstrument kan fånga upp variationer i krimina-

litet bland de ungdomar som faktiskt ägnat sig åt brott. Tidigare valideringsstudier har delvis hanterat den här frågan genom att leta efter *korrelationer* mellan data insamlade med ett självrapportinstrument och data från ett kriteriematerial. Som tidigare påpekats, förväntas korrelationerna inte vara särskilt starka, inte minst på grund av de felkällor som är förknippade med registrerad brottslighet (t.ex. Hindelang m. fl. 1981).

Föreliggande studie undersöker frågan om korrelationsvaliditet genom att fokusera på två hypoteser. Den första är helt enkelt att korrelationer mellan nivåer av registrerade brott inom en viss brottskategori och nivåer av självrapporterade brott i samma brottskategori förväntas vara positiva och signifikanta. Den andra är att dessa korrelationer förväntas vara större än motsvarande korrelationer mellan självrapporterade brott i en viss brottskategori och registrerade brott i andra brottskategorier.

De tre första kolumnerna i tabell 3 presenterar gamma-koefficienter för korrelationerna mellan ordinala skalor över å ena sidan hur många brott som ungdomarna registrerats för i misstankeregistret och å andra sidan hur många brott de självrapporterat vid ADAD-intervjun. Kolumn fyra presenterar den genomsnittliga gamma-koefficienten beräknad på korrelationerna mellan självrapportmättet i en brottskategori och de officiella mått som avser de *övriga* brottskategorierna (för urvalet som helhet). Tabellen presenterar också gamma-koefficienter för det fyra-kategoriers ”variety-score”-indexet, baserat på dels hur många *brottstyper* ungdomarna registrerats för i misstankeregistret och dels hur många brottstyper de rapporterat vid ADAD-intervjun.

Tabell 3. Korrelationer (Gamma) mellan ordinala brottskalor avseende registrerad respektive självrapporterad kriminalitet i olika brottskategorier. Totalt och efter kön (N=1377)

	Kolumn 1 Totalt	Kolumn 2 Pojkar	Kolumn 3 Flickor	Kolumn 4 Självrapport/övriga kategorier av registrerade brott
Skadegörelse	,49**	,46**	,31	,14
Stöldbrott	,34**	,32**	,42**	,13
Bilbrott	,69**	,66**	,56*	,16
Våldsbrott	,52**	,45**	,58**	,21
”variety score”-index	,38**	,32**	,34**	-

* $p < ,05$, ** $p < ,01$ (tvåsidigt test)

Sammanfattningsvis förväntar vi oss att hitta signifikanta och positiva korrelationer i kolumner ett till tre, samt att dessa ska vara avsevärt starkare än korrelationerna i kolumn fyra. Som framgår av tabellen är alla korrelationer i kolumner ett till tre positiva och alla förutom en är statistiskt signifikanta. Vidare visar siffrorna i kolumn fyra att det finns positiva korrelationer mellan självrapportmått i varje brottskategori och de officiella måtten i de övriga kategorierna, vilket är förväntat givet den mångsidighet som generellt kännetecknar ungdomsbrottslighet (t.ex. Klein 1984; Britt 1994). Samtidigt framgår av tabellen att gamma-koefficienterna är avsevärt mindre i kolumn fyra än i de övriga kolumnerna.

Den enda icke-signifikanta korrelationen finns bland flickorna och gäller korrelationen mellan officiell och självrapporterad inblandning i graffiti/skadegörelse. Det är bara tretton flickor i urvalet som registrerats som misstänkta i denna brottskategori, och sju av dessa

självrappporterade inga brott av detta slag. Detta tyder på att även om ADAD-data för det mesta verkar klara 'korrelationstestet' med hänsyn till olika brottskategorier och "variety scores", finns redan här antydningar om tänkbara problem med underrapportering. Denna fråga undersöks mer i detalj i rapportens nästa avsnitt, vilket redovisar resultat från den omvända registerkontrollen.

Vad beträffar storleken på gamma-koefficienterna, finns det vissa skillnader både mellan könen och mellan olika brottstyper. För urvalet som helhet, är gammakoefficienterna i storleksordningen ,34 till ,69, värden som ligger väl i linje med dem som redovisas av Hindelang m. fl. (1981) i Seattle-studien och dem som beskrivs i Huizinga & Elliotts (1986b) genomgång av valideringsforskningen.

5.3 Omvänd registerkontroll – en analys av underrapportering

Den omvända registerkontrollen undersöker i vilken omfattning ADAD har lyckats fånga upp åtminstone de brott som ungdomarna registrerats för i misstankeregistret. Till att börja med, för att möjliggöra en jämförelse med Seattle-studien, presenteras data från det aktuella urvalet på samma sätt som görs av Hindelang m. fl. (1981). Den definition av 'underrapportering' som används av Hindelang m. fl. är ganska vag, och resultaten av Seattle-studien presenteras genom att redovisa andelen ungdomar som registrerats för en viss typ av brott, och som själva inte uppgav *minst en* förseelse av samma slag vid självrapportintervjun. Tabell 4 följer Hindelang med fleras redovisning (ibid:172) och presenterar dels det totala antalet ungdomar som registrerats som misstänkta för brott i de fyra undersökta brottskategorierna. Dessa antal anges i kolumnerna med rubriken "Totalt" under varje brottskategori. Tabellen redovisar också de andelar av dessa ungdomar som vid ADAD-intervjun svarat att de *inte* begått något brott av det aktuella slaget under året före inskrivningsintervjun.

Tabell 4. Underrapportering av brott bland ungdomar i ADAD-urvalet redovisad i enlighet med Hindelang m fl:s (1981) definition. Antal (n) som registrerats för olika kategorier av brott i misstankeregistret och andelen av dessa som inte uppgett minst ett brott av samma slag vid ADAD-intervjun (procent). Totalt och efter kön

	Brottskategorier							
	Skadegörelse		Stöld		Bilbrott		Våldsbrott	
	Totalt n	% ej rapporterat	Totalt N	% ej rapporterat	Totalt n	% ej rapporterat	Totalt n	% ej rapporterat
Totalt	168	37	483	25	311	15	478	15
Pojkar	155	35	423	25	297	15	448	15
Flickor	13	54	60	22	14	29	30	17

Om man först tittar på den 'allvarliga' änden av brottsskalan – dvs. på bilbrotten och våldsbrotten – är det relativt få av dem som registrerats för ett sådant brott som inte självrapporterat ett liknande brott (15 procent för urvalet som helhet; 15 procent för pojkar och mellan 17 och 29 procent för flickorna, bland vilka antalet registrerade för dessa brott är mycket litet). Dessa siffror innebär för det mesta en avsevärt lägre nivå av underrapportering än den som redovisas av Hindelang m. fl. (där minst tjugo procent av de pojkar som registrerats för ett allvarligt brott inte rapporterade ett liknande brott vid självrapportintervjun, och minst 50 procent av flickorna). I den mindre allvarliga änden av brottsskalan är dock den

andel av ungdomarna som registrerats för ett skadegörelsebrott eller ett stöldbrott, men som vid ADAD-intervjun svarat att de inte begått ett sådant brott, 37 respektive 25 procent. Här är andelarna generellt högre än de som redovisas i Seattle-studien.

Detta resultat är intressant eftersom det står i motsats till ett antal tidigare valideringsstudier av självrapporterad brottslighet i ungdomspopulationer (t.ex. Elliott & Voss 1974; Hindelang m. fl. 1981; Maxfield m. fl. 2000). I tidigare studier har man i regel funnit att underrapportering varit ett större problem i samband med grövre än vid lindrigare brott. Ett undantag är dock studien av Petersilia (1978) bland vuxna fängelseintagna, där resultaten istället liknade dem som konstaterats här. Huizinga & Elliott (1986b:320) menar att de skillnader som noterades i Petersilias studie kan bero på att orsakerna för underrapportering varierar mellan ungdomar och vuxna. Resultaten från föreliggande studie tyder snarare på att de också till viss del kan bero på belastningsnivån och brottslighetens karaktär i det undersökta urvalet. Medan de studier som funnit att underrapportering är störst i samband med grövre brott är baserade på urval från så kallade 'normala populationer', vilka innefattar en förhållandevis liten andel av högfrekventa lagöverträdare eller grovt brottsbelastade personer, innehåller både Petersilias urval och det aktuella urvalet en mycket högre andel respondenter som mer regelbundet ägnar sig åt relativt grov kriminalitet. I urval av det senare slaget kan underrapporteringen av förhållandevis lindriga brott bero på att dessa förseelser inte är tillräckligt 'framträdande' eller 'minnesvärda' för respondenterna jämfört med deras mer allvarlig kriminalitet (se Junger-Tas & Marshall 1999 för en diskussion).

För att ta presentationen ett steg vidare skulle man kunna införa en något striktare definition av underrapportering än den som används i Seattle-studien, och även argumentera för att vad som egentligen är av intresse inte är huruvida en respondent rapporterar *minst ett brott* av en viss typ, utan snarare huruvida ungdomarna rapporterar *lika många eller fler* brott än de registrerats för i en viss brottskategori. Det är exempelvis möjligt att någon rapporterar en enda bilstöld trots att han eller hon har registrerats i samband med fem eller sex sådana brott under året före ADAD-intervjun.

Som framgår av tabell 5 leder detta analyssätt till något högre nivåer av underrapportering än de som redovisats i tabell 4. Om man ser till det totala urvalet rapporterar mellan 26 och 42 procent av de respondenter som registrerats för brott färre antal brott av en viss typ än vad som finns noterat i misstankeregistret (jämfört med siffrorna 15% och 37% för det totala urvalet baserade på den metod som använts av Hindelang m. fl.). Underrapportering är dock fortfarande mest omfattande inom de lindrigare brottskategorierna och lägst vid rapportering av de grövre brotten.

Tabell 5. Underrapportering av brott bland ungdomar i ADAD-urvalet. Andelar av ungdomar registrerade för brott i olika brottskategorier som rapporterar färre brott av samma typ vid ADAD-intervjun (procent). Totalt och efter kön

Antal underrapporterade brott	Brottskategori											
	Skadegörelse			Stöld			Bilbrott			Våldsbrott		
	0	1	2+	0	1	2+	0	1	2+	0	1	2+
Totalt	58	31	11	63	22	16	75	14	12	72	16	13
Pojkar	60	29	11	61	22	17	78	13	12	72	15	13
Flickor	38	54	8	72	23	5	71	21	7	70	23	7

Överlag visar dessa resultat att ett förhållandevis betydande andel ungdomar har under-
rapporterat minst ett av de brott för vilka de registrerats i misstankeregistret. Det är dock svårt
att komma till någon definitiv slutsats om huruvida detta generellt sett kan handla om
glömska, eller snarare om uppsåtliga försök till vilseledning från ungdomarnas sida.

Det framgår tydligt av de analyser som presenterats ovan, att underrapporteringen är högst i
samband med kategorierna stöld och skadegörelse, vilka huvudsakligen omfattar många av de
lindrigare brott som ingår i analysen. Underrapportering i samband med våldsbrott och bil-
brott är mycket lägre, och ligger åtminstone i linje med de nivåer som redovisats i tidigare
valideringsstudier av självrapportdata. Om man ser till urvalet i sin helhet, tycks denna mer
omfattande underrapportering av lindrigare brott, jämfört med grövre brott, inte vara förenlig
med systematiska försök från ungdomarnas sida att vilseleda intervjuarna om omfattningen av
sin kriminalitet. Om underrapporteringen huvudsakligen var ett resultat av ungdomars försök
att framställa sig som mindre brottsliga än vad som verkligen är fallet, skulle vi förmodligen
kunna förvänta oss att *grövre* brott skulle underrapporteras i samma, eller i större utsträck-
ning, än dessa lindrigare brottstyper. En betydande del av denna underrapportering kan därför
istället bero på glömska, möjligen på grund av att lindrigare brott inte framstår som lika
minnesvärda inom en grupp av ungdomar där många självrapporterar ett relativt stort antal
grova lagöverträdelser.

Majoriteten (70%) av dem som underrapporterat åtminstone ett brott har gjort så endast i
samband med en enda brottskategori. Sju procent av urvalet har emellertid underrapporterat i
två eller flera av de fyra undersökta brottskategorierna. Och tillsammans svarar dessa ung-
domar (totalt 100 stycken, av vilka 94 är pojkar) för 53 procent av de registrerade brotten som
inte återfinns i ADAD-datamaterialet. Följaktligen verkar inte underrapportering vara
slumpvis fördelad inom ADAD-urvalet och dessa resultat tyder på att det kan finnas en grupp
ungdomar som uppsåtligen försöker dölja omfattningen av sin brottslighet vid ADAD-
intervjun. Vidare verkar det sannolikt att en betydande andel av dessa ungdomar kan vara
relativt högfrekventa lagöverträdare.

ADAD-instrumentet ger möjlighet för intervjuaren att notera om han eller hon tror att
respondenterna lämnat vilseledande information om de olika livsområden som täcks av
frågeformuläret. Vad gäller de 100 fall där ungdomarna underrapporterat brott i två eller flera
av de undersökta brottskategorierna, hade intervjuarna antecknat att de tillfrågade lämnat
förvrängda uppgifter om sin brottslighet i knappt trettio procent av fallen.

5.4 Kort om "differentiell validitet"

Frågan om 'differentiell validitet' är intressant i den bemärkelsen att tidigare validerings-
studier har konstaterat att valideringsresultaten kan variera mellan olika grupper av
respondenter. I den här sista delen av presentationen undersöks denna fråga också i relation
till ADAD-instrumentet.

I linje med resultat som rapporterats i ett antal tidigare studier verkar skillnaderna mellan
pojkar och flickor avseende "known groups"- och korrelationsvaliditet, och i viss utsträckning
även omfattningen av underrapportering, för det mesta vara relativt små (jfr Huizinga &
Elliott 1986b). En variabel som man gång på gång har funnit vara förenad med olikheter i
valideringsresultat i USA är "ras" (t.ex. Hindelang m. fl. 1981; Huizinga & Elliott, 1986b;
Maxwell m. fl. 2000; Joliffe m. fl. 2003; Knight m. fl. 2004), och resultat av detta slag har
också rapporterats i Europa på basis av "etnisk bakgrund" (Junger 1989). Eftersom man

genomgående har funnit att ungdomar med utländsk bakgrund är överrepresenterade bland dem som skrivits in på SiS institutioner (t.ex. Hessle & Vinnerljung 1999; Shannon 2006b), kan denna fråga vara av stort intresse för användbarheten av de data som samlas in med det svenska ADAD-instrumentet.

För att analysera eventuella validitetsskillnader efter ungdomarnas bakgrund, har urvalet indelats i tre grupper. Dessa innefattar ungdomar vars båda föräldrar är födda i Sverige, ungdomar med minst en förälder född i ett annat europeiskt land och ungdomar med minst en förälder född utanför Europa.

Tabellerna 6–8 redovisar resultaten av samma valideringsanalyser som beskrivits ovan, men jämför resultaten för de tre bakgrundsgrupperna.

Vad beträffar frågan om ”known groups”-validitet, visar tabell 6 att det finns statistiskt signifikanta skillnader i förväntad riktning mellan de jämförelsegrupper som används i studien i varje bakgrundsgrupp och för alla mått på brottslighet, med ett enda undantag. Undantaget avser det 14-kategoriernas ”variety-score”-indexet och jämförelsegrupper som definieras på basis av placeringsorsak (där skillnaderna enbart når statistisk signifikans bland ungdomarna med utomeuropeisk bakgrund om alfanivån bestäms till 0,1).

Överlag minskar dock den genomsnittliga skillnaden mellan jämförelsegruppernas värden på brottsindexen när vi förflyttar oss från ungdomarna med helsvensk bakgrund till dem med annan europeisk bakgrund och sedan till ungdomar med utomeuropeisk bakgrund. Detta tyder på att ADAD-instrumentet urskiljer något *mindre bra* mellan de jämförelsegrupper som används i analysen bland ungdomar med utländsk bakgrund.

Tabell 6. Jämförelser av ”known groups” (av registrerade lagöverträdare/ej registrerade lagöverträdare, och av ungdomar med/utan brott bland sina placeringsorsaker) på olika brottsindex, redovisat efter ungdomarnas bakgrund (N=1327⁵)

”Known groups” baserade på:										
Registrerad lagöverträdare						Brott som placeringsorsak				
Ja						Nej				
Ja						Nej				
14-brottskategoriers ”variety score” index										
	M	SD	M	SD	z	M	SD	M	SD	z
Svensk	5,2	3,2	3,1	2,8	-8,8**	5,2	3,2	3,4	3,0	-7,8**
Annan europeisk	5,2	3,1	3,4	3,2	-4,7**	5,2	3,2	3,8	3,2	-2,5**
Utomeuropeisk	4,4	3,1	2,9	3,1	-4,4**	4,1	3,1	3,6	3,4	-1,7is
4-brottskategoriers ”variety score” index										
	M	SD	M	SD	z	M	SD	M	SD	z
Svensk	2,5	1,2	1,5	1,3	-9,2**	2,4	1,2	1,7	1,4	-7,5**
Annan europeisk	2,5	1,2	1,6	1,4	-5,0**	2,5	1,2	1,8	1,4	-3,9**
Utomeuropeisk	2,1	1,2	1,5	1,3	-3,7**	2,0	1,2	1,7	1,4	-2,2*
4-brottskategoriers frekvensindex										
	M	SD	M	SD	z	M	SD	M	SD	z
Svensk	44,0	65,5	24,5	44,4	-7,0**	42,7	64,6	28,4	49,9	-5,8**
Annan europeisk	48,1	72,1	31,5	53,8	-3,9**	45,4	71,9	39,2	60,0	-2,4*
Utomeuropeisk	36,4	64,7	28,9	54,4	-3,0**	35,7	61,0	30,5	65,0	-2,1*

*p<,05; **p<,01 (tvåsidigt test)

Vad beträffar korrelationsvaliditet visar tabell 7 att, med undantag för stöldbrott, gamma-koefficienterna är mindre för ungdomar med utomeuropeisk bakgrund än för någon av de andra två grupperna. Även bland ungdomarna med utomeuropeisk bakgrund är dock gamma-koefficienterna signifikanta och faller väl inom det intervall som redovisats i tidigare valideringsstudier.

⁵ Ungdomar för vilka bakgrundsdata saknades har uteslutits från analyserna om differentiell validitet.

Tabell 7. Korrelationer (Gamma) mellan ordinala brottskalor avseende registrerad respektive självrapporterad kriminalitet i olika brottskategorier. Efter bakgrund (N=1327)

	Bakgrund		
	Svensk	Annan europeisk	Utomeuropeisk
Skadegörelse	,51**	,56**	,37*
Stöld	,33**	,34**	,38**
Bilbrott	,71**	,72**	,63**
Våldsbrott	,57**	,48**	,45**

* $p < .05$, ** $p < .01$ (tvåsidigt test)

När fokus flyttas till underrapporteringsnivåer, visar tabell 8 att, med undantag för stöldbrotten, det återigen finns märkbara skillnader när ungdomar med utomeuropeisk bakgrund jämförs med ungdomar med svensk bakgrund. Den andel som underrapporterat minst ett brott är högst inom den utomeuropeiska gruppen i var och en av de övriga tre brottskategorierna. Dessa skillnader är dock statistiskt signifikanta enbart i samband med skadegörelse, där ungdomar med utomeuropeisk bakgrund underrapporterar betydligt oftare än ungdomar med svensk ($p < .01$) respektive annan europeisk bakgrund ($p < .05$).

Av de 100 ungdomar i urvalet som underrapporterade i två eller fler av de fyra undersökta brottskategorierna, hade 48 procent svensk bakgrund, 22 procent annan europeisk bakgrund och 30 procent utomeuropeisk bakgrund. Mot bakgrund av hur många ungdomar från de olika bakgrundsgrupperna som finns inom urvalet som helhet (se tabell 1), betyder detta att ungdomar med svensk bakgrund är underrepresenterade och ungdomar med utomeuropeisk bakgrund är överrepresenterade inom denna grupp. Dessa skillnader är dock inte tillräckligt stora för att uppnå statistisk signifikans på femprocentsnivån.

Tabell 8. Underrapportering av brott bland ungdomar i ADAD-urvalet. Andelar av ungdomar registrerade för olika brottskategorier som rapporterar färre brott av samma slag vid ADAD-intervjun (procent). Redovisat efter respondenternas bakgrund

Antal underrapporterade brott	Brottskategorier											
	Skadegörelse			Stöld			Bilbrott			Våldsbrott		
	0	1	2+	0	1	2+	0	1	2+	0	1	2+
Svensk bakgrund	64	24	13	61	22	17	76	12	12	77	14	9
Annan europeisk bakgrund	66	24	11	68	20	13	81	11	8	68	17	16
Utomeuropeisk bakgrund	41	54	5	62	22	16	67	17	16	67	16	17

Sammantaget tyder resultaten från dessa analyser på att det kan finnas vissa skillnader i hur respondenter med olika etnisk bakgrund självrapporterar sin brottslighet, ett resultat som är väl i linje med resultaten från flera andra valideringsstudier. Frågan är då förstas om detta säger något om ADAD-instrumentet i sig, förutom att det fungerar ungefär på samma sätt även i detta avseende som andra självrapportinstrument som tidigare varit föremål för valideringsstudier.

6 Avslutande diskussion

Det har varit ett centralt och viktigt tema i litteraturen om validering av självrapportinstrument med hjälp av data från officiella brottsregister, att valideringar egentligen innefattar två icke-observerbara relationer. Den första är den mellan faktiskt kriminellt beteende och *självrapporterad* brottslighet och den andra är relationen mellan faktiskt kriminellt beteende och *registrerad* brottslighet (jfr Hindelang m. fl. 1981:99). Eftersom vi vet att det finns många felkällor förenade med officiella brottsdata betyder detta att även mot bakgrund av ett fatalt misslyckande att validera data som insamlats med ett självrapportinstrument, kan man aldrig vara säker på om felet finns i självrapportinstrumentet eller inom de officiella uppgifterna.

Vid en jämförelse med de studiepopulationer som undersökts i tidigare valideringsstudier är ADAD-urvalet annorlunda i ett antal avseenden. Bland annat omfattar ADAD-populationen en mycket större andel individer med problem inom områden som genomgående har konstaterats korrelera med en ökad risk för brottslighet. Detta försvårar jämförelser med andra studier till viss del, men det är icke desto mindre möjligt att konstatera att ADAD-instrumentet visar sig fungera lika bra inom sin egen målgrupp som andra instrument som varit föremål för validitetsprövningar har fungerat inom sina. Instrumentet skiljer framgångsrikt mellan grupper vars brottslighet förväntas skilja sig åt, och korrelationer mellan mätningar av registrerad och självrapporterad brottslighet är positiva och av en storleksordning som väl motsvarar den som redovisats i tidigare valideringsstudier.

Det område som kanske ger störst anledning till oro i samband med ADAD-data avser frågan om underrapportering. Här tyder resultaten på att det aktuella urvalet innehåller en liten grupp av relativt högfrekventa lagöverträdare, vilka med avsikt kan ha försökt dölja omfattningen av sin brottslighet vid ADAD-intervjun. Majoriteten av denna grupp hade dessutom inte identifierats av intervjuarna som personer som lämnat förvrängda uppgifter i denna del av intervjun.

Den viktigaste frågan är naturligtvis huruvida ADAD-data om självrapporterad kriminalitet kan anses vara tillräckligt tillförlitliga med tanke på hur de är tänkt att användas. Detta beror i sin tur på vilka dessa syften är. Inget självrapportinstrument kan förväntas tillhandahålla en helt korrekt bild av omfattningen och frekvensen av respondenternas kriminalitet på individnivå. Såsom har konstaterats ovan finns det många potentiella felkällor även om respondenterna skulle vara helt inställda på att ge en så exakt redogörelse av sina aktiviteter som möjligt, och karaktären av dessa felkällor är av sådant slag att felet sannolikt blir större ju mer omfattande individens inblandning i brott är. Det verkar helt enkelt vara fallet att ju fler brott det finns att minnas desto mindre sannolikt är det att en individ kommer att minnas allting korrekt.

Även om en betydande minoritet av ungdomarna i urvalet inte rapporterar lika många brott som de blivit registrerade för inom en viss brottskategori, har det visat sig att de allra flesta av dem som blivit registrerade för någon av de grövre brottstyper som täcks av ADAD-instrumentet (dvs. våldsbrott och bilbrott) också har uppgett ett sådant brott vid ADAD-intervjun. Detta tyder på att så kallade "variety scores" kan vara mindre problematiska än frekvensmått i samband med försök att differentiera inom urvalet mellan ungdomar med olika brottsmönster. Det har också framkommit i resultaten från "known groups"-analysen, att "variety scores" skiljde något bättre mellan jämförelsegrupperna än vad frekvensmättet gjorde.

Användbarheten av mätningar baserade på så kallade "variety scores" skulle förmodligen ytterligare kunna förbättras genom att införa en större grad av differentiering i ADAD-frågorna, i synnerhet vid den mer allvarliga änden av brottskalan. Detta kan med fördel ske

förslagsvis genom att ha olika frågor avseende ”inbrott” och ”övriga stölder” (istället för att slå ihop dessa brottstyper i samma fråga) och genom att specificera våld (slag/sparkar osv.) som resultat i skador som kräver läkarvård, respektive att ha skadat någon med ett vapen, som separata brottstyper.

Slutligen, i linje med ett antal andra valideringsstudier av självrapportdata tyder resultaten från de analyser som presenterats i föreliggande studie på att det kan finnas skillnader i hur respondenter med olika bakgrund självrapporterar sin brottslighet. Detta betyder inte nödvändigtvis att ADAD-instrumentet får fram data som skulle vara mindre tillförlitliga än de som samlats in med andra självrapportinstrument, men det kanske säger något om nyttan av ADAD-brottsdata ifall de används som det enda måttet på SiS-populationens kriminella beteende. Med hänsyn till de många och varierande felkällor som är förenade med alla tillgängliga datakällor över individuella skillnader i brottslighet, är den centrala tumregeln att flera olika källor alltid är att föredra framför data från en enda källa. De resultat som föreliggande studie redovisat om differentiell validitet tyder på att detta kan vara särskilt önskvärt i analyser där respondenternas etniska bakgrund ingår bland de oberoende variablerna.

Referenser

- Akers, R. L., Massey, J., Clarke, W. & Lauer, R. M. (1983): Are self-reports of adolescent deviance valid? Biochemical measures, randomized response, and the bogus pipeline in smoking behavior. *Social Forces* 62, 234–251.
- Babinski, L. M., Hartsough C. S. & Lambert, N. M. (2001): A comparison of self-report of criminal involvement and official arrest records. *Aggressive Behavior* 27, 44–54.
- Bendixen, M., Endresen, I. M. & Olweus, D. (2003): Variety and frequency scales of antisocial involvement: which is better? *Legal and Criminological Psychology* 8, 135–150.
- Blumstein, A., Cohen, J., Roth, J. & Visher C. (1986): *Criminal Careers and “Career Criminals”*, Washington D.C., National Academy Press
- Britt, C. (1994): Versatility. In Hirschi, T. & Gottfredson, M. (Eds), *The Generality of Deviance*, New Brunswick, Transaction Publishers.
- Christie, N., Andenaes, J. & Skirbekk, S. (1965): A study of self-reported crime. *Scandinavian Studies in Criminology* 1, 86–116.
- Coleman, C. & Moynihan, J. (1996): Understanding crime data: Haunted by the dark figure. In Coleman, C. & Moynihan, J., *Crime and Justice*. Buckingham: Open University Press.
- Convit, A., O’Donnell, J. & Volavka, J. (1990): Validity of self-reports of criminal activity in psychiatric inpatients. *Journal of Nervous Mental Disorders* 178, 48–51
- Elliott, D. S. & Huizinga, D. (1989): Improving self-reported measures of delinquency. In Klein, M. W. (Ed.), *Cross-National Research in Self-Reported Crime and Delinquency*. Dordrecht, Netherlands: Kluwer pp. 155–186.
- Elliott, D. S. & Voss, H. L. (1974): *Delinquency and Dropout*, Lexington, Massachusetts: D.C. Heath.
- Farrington, D. P. (1973): Self-reports of deviant behavior: predictive and stable? *The Journal of Criminal Law and Criminology* 64, 99–110.
- Farrington, D. P. (2003): *What has been learned from self-reports about criminal careers and the causes of offending?* Report to Home Office. Cambridge: Institute of Criminology, University of Cambridge.
- Friedman, A. S. & Utada, A. (1989): A method for diagnosing and planning the treatment of adolescent drug abusers (The Adolescent Drug Abuse Diagnosis [ADAD] Instrument), *Journal of Drug Education* 19, 285–312.
- Hardt, R. H & Peterson-Hardt, S. (1977): On determining the quality of the delinquency self-report method. *Journal of Research in Crime and Delinquency* 14, 247–261.
- Hessle, S. & Vinnerljung, B. (1999): *Child welfare in Sweden – an overview*, Stockholm university, Department of Social Work, *Studies in Social Work* 15.
- Hindelang, M. J., Hirschi, T. & Weis, J. G. (1981): *Measuring delinquency*. Beverly Hills, California: Sage Publications.
- Huizinga, D. & Elliott, D. S. (1983). *Self-report measures of delinquency and crime: Methodological issues and comparative findings*, Report No. 30, National Youth Survey, Boulder, Co: Behavioral Research Institute.
- Huizinga, D. & Elliott, D. S. (1986a): *A Preliminary examination of the reliability and validity of the national youth survey self-reported delinquency indices*, National Youth Survey Project Report 27, Boulder Colorado, Behavioral Research Institute.
- Huizinga, D. & Elliott, D. S. (1986b): Reassessing the reliability and validity of self-report delinquency measures. *Journal of Quantitative Criminology* 2, 293–327.

- Johnson, R. A., Gerstein, D. R. & Rasinski, K. A. (1998): Adjusting survey estimates for response bias: An application to trends in alcohol and marijuana use. *Public Opinion Quarterly* 62, 353–377.
- Jolliffe, D., Farrington, D. P., Hawkins, J. D., Catalano, R. F., Hill, K. G. & Kosterman, R. (2003): Predictive, concurrent, prospective and retrospective validity of self-reported delinquency, *Criminal Behaviour and Mental Health* 13, 179–197.
- Junger, M. (1989): Discrepancies between police and self-report data for Dutch racial minorities. *British Journal of Criminology* 29, 273–284.
- Junger-Tas, J. & Marshall, I. H. (1999): The self-report methodology in crime research. In Tonry, M. (Ed.), *Crime and Justice: A Review of Research* 25, 291–367. Chicago: University of Chicago Press.
- Kalton, G. & Schuman H. (1982): The effect of the question on survey responses: A review. *Journal of the Royal Statistical Society* 147, 42–73.
- Klein, M. (1984): Offence specialisation and versatility among juveniles. *British Journal of Criminology* 24, 185–194.
- Knight, G. P., Little, M., Losoya, S. H. & Mulvey, E. P. (2004): The self-report of offending among serious juvenile offenders. Cross-gender, cross ethnic/race measurement equivalence. *Youth Violence and Juvenile Justice* 2, 273–295.
- Kulik, J. A., Stein, K. B. & Sarbin, T. R. (1968): Disclosure of delinquent behavior under conditions of anonymity and non-anonymity. *Journal of Consultant Clinical Psychology* 32, 506–509.
- Maltz, M. (1984): *Recidivism*. Orlando, Academic Press.
- Maxfield, M. G., Luntz Weiler, B. & Spatz Widom, C. (2000): Comparing self-reports and official records of arrests. *Journal of Quantitative Criminology* 16, 87–110.
- Moffitt, T. E. & Silva, P. A. (1988): Self-reported delinquency: results from an instrument for New Zealand. *Australian & New Zealand Journal of Criminology* 21, 227–240.
- Murphy, L. & Cowan, C. (1976): “Effects of bounding on telescoping in the national crime survey.” In: *Proceedings of the Social Statistics Section*, Alexandria, VA: American Statistical Association.
- Nettler, G. (1974): *Explaining crime*. New York: McGraw Hill
- Nye, F. I. & Short, J. F. (1957): Scaling delinquent behavior. *American Sociological Review* 22, 326–331.
- Osgood, D. W., McMorris, B. J. & Potenza, M. T. (2002): Analyzing multiple-item measures of crime and deviance I: Item response theory scaling. *Journal of Quantitative Criminology* 18, 267–296.
- Petersilia, J. (1978): Validity of criminality data derived from personal interviews. In Wellford, C. (Ed.) *Quantitative studies in criminology*, Beverly Hills, Sage.
- Riksdagens revisorer (2003): *Med tvång och god vilja – vad gör Statens institutionsstyrelse?* Rapport 2002/03:1. Stockholm: Riksdagens revisorer.
- Sellin, T. (1951): The significance of records of crime. *The Law Quarterly Review* 67, 489–504.
- Shannon, D. (2006a): Chronic offenders or socially disadvantaged youth? Institutionalised males as missing cases in school-based delinquency research. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 7, 78–100.
- Shannon, D. (2006b): Diskriminering av ungdomar intagna på särskilda ungdomshem. In: Sarnecki, J. (Ed.) *Är rättvisan rättvis? Tio perspektiv på diskriminering av etniska och religiösa minoriteter inom rättssystemet*. Statens Offentliga Utredningar (SOU 2006:30).
- Simon, L. M. J. (1999): Are the worst offenders the least reliable? *Studies on Crime and Crime Prevention* 8, 210–224.

- SiS (2005): *Verksamhetsplan 2005*. Stockholm: Statens institutionsstyrelse.
- Socialstyrelsen (2002): *Sluten ungdomsvård – en uppföljning*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Sudman, S. & Bradburn, N. M. (1973): Effects of time and memory factors on response in surveys. *Journal of the American Statistical Association* 68, 805–815.
- Söderholm Carpelan, K., Hermodsson, A. & Öberg, D. (2000): *Manual. ADAD-intervju*, Stockholm: Statens institutionsstyrelse.
- Söderholm Carpelan, K. & Hermodsson, A. (2004): ADAD och utvecklingen av ett dokumentationssystem för ungdomar. *Nordisk Socialt Arbeid* 24, 110–123.
- Thornberry, T. P. & Krohn, M. D. (2000): The self-report method for measuring delinquency and crime, *Measurements and Analysis of Crime and Justice* 4. U.S. Department of Justice, Criminal Justice 2000.
- Weiss, J. (1986): Methodological issues in criminal career research. In: A. Blumstein, J. Cohen, J. Roth & C. Visher, *Criminal careers and “career criminals”* Washington DC, National Academy Press; pp. 96–108.

Appendix

Ordalydelsen av ADAD-brottsfrågorna:

Hur många gånger har du varit inblandad i olika brott/förseelser under de senaste 12 månaderna.

- a) Graffiti/klotter (sprayat graffiti/klottrat)
- b) Snatteri (tagit något, snattat i en affär eller varuhus för under 800 kronor)
- c) Narkotikabrott (sålt eller smuglat narkotika). Eget bruk ska ej medräknas bland narkotikabrott
- d) Förargelseväckande beteende (t ex uppfört dig illa, varit med om oordning eller bråk i samband med fotbollsmatch, musikfest, demonstration, tågstation, på gatan)
- e) Rattonykterhet/fylleri (kört bil eller mc berusad eller påverkad av narkotika)
- f) Allvarliga trafikbrott (t ex kört bil utan körkort, kört för fort eller vårdslöst)
- g) Bilstöld
- h) Skadegörelse (med flit förstört telefonhytt, gatlykta, fönster, cykel eller något annat som ej var ditt)
- i) Inbrott/stöld (olovligen brutit dig in i en bostad/annan byggnad eller stulit något som inte var ditt)
- j) Häleri (köpt/sålt något som du vet var stulet)
- k) Rån (använt hot eller våld för att få pengar eller andra värdesaker)
- l) Hot och våld mot tjänsteman (hotat/slagit någon myndighetsperson, t ex polis, vårdare, lärare)
- m) Misshandel (slagit eller skadad någon)
- n) Vapeninnehav (haft en kniv med dig som vapen när du gått ut eller haft något olagligt vapen som t ex pistol eller tårgas)
- o) Våldtäkt (med våld tvingat någon till att ha sexuellt umgänge med dig)
- p) Mordbrand (tänt eld på något värdefullt, t ex en bil, skog eller byggnad som inte tillhörde dig)
- q) Dråp eller mord (slagit eller skadat någon så att den avled av skadorna)